

ATLANDI-ÜLESED SUHTED: USA JA KANADA

Euroopa Liidul ning USA-l ja Kanadal on ühised väärtused, nagu demokraatia, inimõigused, majanduslik ja poliitiline vabadus, ning suuresti kattuvad huvid välispoliitika ja julgeoleku valdkonnas. ELi ja Kanada laiaulatuslik majandus- ja kaubandusleping ning strateegilise partnerluse leping jõustusid ajutiselt 2017. aastal. Läbirääkimised ELi ja USA Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse üle peatati 2017. aastal. Nõukogu võttis 15. aprillil 2019 vastu läbirääkimisjuhised tööstustariifide kaotamiseks.

ELI JA USA VÄLISPOLIITILISED SUHTED

Euroopa Liit ja USA teevad tihedat koostööd mitmes välispoliitilises valdkonnas ja geograafilises kontekstis, nagu terrorismivastane võitlus, julgeolekukoostöö, energiakoostöö, Venemaa, Ukraina ja Lääne-Balkani riigid. Alates 2017. aasta jaanuarist, mil presidendina alustas tööd Donald Trump, on aga suhtumine ELi ja Atlandi-ülesesse liitu muutunud ning kasutusele on võetud lähenemisviis „Ameerika kõigepealt“. Atlandi-ülestes suhetes esineb praegu märkimisväärsed probleeme. Hoolimata viimasel ajal tekkinud erinevatest seisukohtadest mitmes olulises küsimuses (Iraan, kliimamuutused, terase- ja alumiiniumitariifid, mitmepoolsete institutsioonide roll ja reeglitel põhinev kord, Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) apellatsioonikogu kohtunike ametisse nimetamine), on tihe koostöö ja strateegilised suhted USAga endiselt ELi prioriteet ning neist oleneb mõlema partneri julgeolek ja heaolu. Julgeoleku valdkonnas on president Trump pööranud suurt tähelepanu Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (NATO) eelarvele, nõudes, et kõik liitlased täidaksid oma kohustust eraldada kaitsekulutustele 2% oma SKPst.

ELI JA USA POLIITILISED SUHTED ÕIGUSLOOJATE ATLANDI-ÜLESE DIALOOGI RAAMES

Euroopa Parlamendi ja USA Kongressi suhted said alguse 1972. aastal. Suhteid ajakohastati ja need muudeti institutsionaalseks õigusloojate Atlandi-ülese dialoogi sisseseadmiseks 1999. aastal. Õigusloojate Atlandi-ülese dialoogi raames kogunevad Euroopa Parlamendi liikmed ja USA Esindajatekoja liikmed kaks korda aastas parlamentidevahelisele kohtumisele, mis toimub vaheldumisi USAs ja Euroopas. Mõlemal pool Atlandi ookeani peetakse seda heaks foorumiks, mis võimaldab positiivset ja konstruktiivset koostööd. Kohtumistel osalevad õigusloojad vahetavad arvamusi vastastikust huvi pakkuvates olulistest poliitilistes küsimustes. Kuigi Atlandi-ülesed seisukohad ühtivad paljudes valdkondades, on õigusloojate aruteludel ilmnenu

olulistest poliitilistest küsimustest ka lahknevusi. Atlandi-ülese poliitilise dialoogi tähtsust ei tohiks alahinnata, eelkõige arvestades laialdasi volitusi, mis on USA Kongressil, kes näiteks annab loa USA sekkumiseks ülemaailmsete kriiside korral ja kujundab USA osalust ülemaailmsetes juhtinstitutsioonides. 83. parlamentidevaheline kohtumine toimus 2019. aasta veebruaris Washingtonis. Kohtumise järel tehti [ühisavaldus](#), milles rõhutati mõlema poole valmidust tõhustada koostööd ühiste probleemide lahendamiseks. 84. parlamentidevaheline kohtumine, mis pidi toimuma 2019. aasta novembris Helsingis, lükati edasi USA Esindajatekoja poolt algatatud president Donald Trumpi tagandamisjuurduse tõttu.

ELi ja USA majandussuhted

Pärast Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse (TTIP) läbirääkimiste peatamist lükkas parlament 14. märtsil 2019 tagasi resolutsiooni projekti, milles soovitati alustada ELi ja USA vahelisi kaubandusläbirääkimisi nii tööstuskaupade kui ka vastavushindamise üle, samal ajal kui nõukogu võttis 15. aprillil 2019 vastu läbirääkimisjuhised tööstustariifide kaotamiseks ja vastavushindamiseks. Trumpi valitsuse käsitus ELi ja USA kaubandussuhetest on tema eelkäijatest täiesti teistsugune. USA on esikohale seadnud oma riiklikud huvid ja püüdnud tasakaalustada puudujääke kaubavahetuses teiste riikidega, avaldades partneritele survet teatavatele toodetele kõrgete tollimaksude kehtestamisega, et kaitsta oma riigi tööstust ja laiendada partnerriikides turulepääsu. USA valitsus kehtestas 1. juunil 2018 tollimaksud ELi imporditavale terasele ja alumiiniumile ning on ähvardanud ka autodele tollimaksu kehtestada. Samal ajal eemaldub USA WTO raamistikus rakendatavast mitmepoolsusest. See uus hoiak on pingestanud USA kaubandussuhteid ELi ja muude partneritega. EL on WTOs esitanud kaebuse terase ja alumiiniumi tollimaksude vastu ning on kehtestanud karistustariifid teatavatele USA toodetele, et ELi ja USA kaubavahetust üldiselt tasakaalustada. Lisaks on Airbusi/Boeingu tsiviilõhusõidukite vaidlus nüüd viimases etapis. WTO vaidluste lahendamise organ on leidnud, et nii EL kui ka USA on süüdi selles, et on andnud oma õhusõidukitootjatele jätkuvalt teatavaid õigusvastaseid toetusi. WTO andis 2. oktoobril 2019 USA-le loa kehtestada ELi ekspordile karistustariife kuni 7,5 miljardi USA dollari (6,8 miljardi euro) väärtuses. Boeingut puudutavas paralleelses kohtuasjas antakse ELile – mõne kuu pärast – samuti õigus kehtestada USA suhtes vastumeetmeid. Vastumeetmete võtmiseks kaalutud USA toodete esialgne loetelu avaldati 2019. aasta aprillis. Euroopa Komisjon on USA-le järjepidevalt teatanud, et EL on valmis tegema koostööd lennundustööstuse küsimuses õiglase ja tasakaalustatud lahenduse leidmiseks. ELi arvates tekitaks vastastikune sanktsioonide kehtestamine üksnes kahju ettevõtjatele ja kodanikele mõlemal pool Atlandi ookeani ning kahjustaks tunduvalt maailmakaubandust ja lennundustööstust laiemalt. 2019. aasta juulis tegi EL USA-le konkreetseid ettepanekuid õhusõidukite toetuste uue korra ja edasiste sammude kohta seoses mõlema poole suhtes kehtivate nõuetele vastavuse kohustustega.

Karmistunud hoiakule vaatamata langeb ELi ja USA majanduse arvele ikka veel peaaegu 50% maailma sisemajanduse koguproduktist (SKP) ja kolmandik maailma kaubandusest.

USA oli 2018. aastal jätkuvalt ELi ekspordi peamine sihtkoht ja sinna suundus 20,8% kogu ELi kaubaekspordist (võrdluseks – Hiinasse 10,7%). USA oli ELi suuruselt

teine impordipartner. Sealt saabus 13,5% ELi imporditud kaupadest. Sellega jäi USA maha Hiinast, kust ELi saabuv import moodustas koguimpordist 19,9%, edestas aga Venemaad ja Šveitsi, kelle arvele langes vastavalt 8,5% ja 5,5% ELi koguimpordist.

ELi ja USA vaheline kaubandus 2016–2018 (miljardit eurot)

Aasta	ELi kauba- import USAst	ELi kauba- eksport USAsse	ELi kaubandus- bilanss (kaubad)
2016	248,8	363,7	+114,9
2017	256,6	376,2	+119,6
2018	267,3	406,4	+139,1

Allikas: Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraat

Aastatel 2015–2017 suurenes nii ELi teenuste eksport USAsse kui ka teenuste import USAst. 2016. aastal ELi teenuste eksport USAsse aga vähenes, mille tõttu USA teenustekaubanduses ELiga tekkis 2,8 miljardi euro suurune ülejääk, samas kui USA teenuste ekspordi vähenemise tõttu 2017. aastal tekkis ELi teenustekaubanduses USAga 12,5 miljardi euro suurune ülejääk.

ELi ja USA teenustekaubandus 2015–2017 (miljardit eurot)

Aasta	ELi teenuste import USAst	ELi teenuste eksportteenustekaubanduse USAsse	ELi teenustekaubanduse bilanss
2015	215,1	227,7	+12,6
2016	229,1	226,3	-2,8
2017	223,7	236,2	+12,5

Allikas: Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraat

EL ja USA on vastastikku teineteise suurimad investorid, kuid 2016. ja 2017. aastal esines mõningaid tagasilööke. Mõlemal aastal oli USA investeeringute sissevool ELi negatiivne ning vastavalt vähenes ka USA otseinvesteeringute maht ELis, samas kui ELi rahavood USAsse 2017. aastal suurenesid, olles läbinud väikese languse 2016. aastal. Selle tulemusena suurenes ELi investeeringute ülejääk veelgi, ulatudes 2017. aastal 385,3 miljardi euroni. Võib väita, et kahepoolsed otseinvesteeringud, mis on oma olemuselt pikaajalised kohustused, on Atlandi-üleseid kaubandussuhteid edasiviiv jõud. Seda toetab ka asjaolu, et ELis ja USAs paiknevate ema- ja tütaretevõtete vaheline kaubavahetus moodustab rohkem kui kolmandiku kogu Atlandi-ülesest kaubandusest. Hinnangute kohaselt annavad ELi ja USA ettevõtjad, kes tegutsevad vastavalt teineteise territooriumil, tööd rohkem kui 14 miljonile inimesele.

ELi ja USA kahepoolsed investeeringud (miljardit eurot)

Aasta	USA otseinvesteeringud ELi	ELi otseinvesteeringud USAsse	Bilanss
-------	-------------------------------	----------------------------------	---------

2017	2183,9	2569,2	+385,3
------	--------	--------	--------

Allikas: Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraat

ELI JA KANADA POLIITILINE DIALOOG

Kanada on üks ELi vanimaid ja lähedasemaid partnereid. ELi ja Kanada vahelist koostööd on viimastel aastatel märkimisväärselt tugevdatud.

Kahepoolsed suhted, mis 1950. aastatel said alguse majanduslikel põhjustel, on aastate jooksul arenenud tihedaks strateegiliseks partnerluseks. EL ja Kanada teevad tihedat koostööd selliste ülemaailmsete probleemide lahendamisel nagu keskkond, kliimamuutused, energiajulgeolek ja piirkondlik stabiilsus ning on lähedased partnerid ka G7 ja G20 raames. Kanada panustab regulaarselt ELi [ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika missioonidesse](#) (nt ELi politseimissioonid Afganistanis ja Palestiina aladel) ning osaleb ka [ELi valimisvaatlusmissioonidel](#).

2011. aastal pidasid EL ja Kanada läbirääkimisi, et viia kahepoolsed suhted [strateegilise partnerluse lepinguga](#) ning [laiaulatusliku majandus- ja kaubanduslepinguga](#) (CETA) uuele tasandile ning asendada juba iganenud [1976. aasta raamleping](#).

Strateegilise partnerluse leping on äärmiselt ulatuslik poliitiline kokkulepe, mille eesmärk on tihedam kahepoolne koostöö paljudes välispoliitika ja muudes valdkondades, nagu rahvusvaheline rahu ja julgeolek, terrorismivastane võitlus, kriisihjamine, merendusjulgeolek, ülemaailmne juhtimine, energeetika, transport, teadus- ja arendustegevus, tervishoid, keskkond ja kliimamuutused. CETA eesmärk on aga lisaks parandada ELi ja Kanada vahelisi majandus-, kaubandus- ja investeerimissuhteid. Kanada ja EL allkirjastasid strateegilise partnerluse lepingu 30. oktoobril 2016 toimunud tippkohtumisel ja parlament toetas seda 2017. aasta veebruaris. Suur osa lepingust on alates 1. aprillist 2017 ajutiselt jõustunud ja sellest ajast alates on käimas täielikuks jõustumiseks vajalikud parlamentaarsed ratifitseerimismenetlused.

Lisaks ELi ja Kanada täitevvõimude dialoogile kohtuvad Euroopa Parlamendi liikmed regulaarselt oma Kanada kolleegidega. Parlamentidevahelised kohtumised toimuvad igal aastal ning neid täiendavad parlamentidevaheliste töörühmade ja delegatsioonide kohtumised. Euroopa Parlamendi delegatsioon Kanadaga suhtlemiseks käib parlamentidevaheliste kohtumiste ettevalmistamiseks regulaarselt koos kogu aasta vältel. Lisaks pooleliolevate läbirääkimiste arutamisele võimaldavad need kohtumised käsitleda selliseid vastuolulisi teemasid nagu õlilivade ja kildagaasi kasutamise keskkonnamõju, kalanduspoliitika ja loomade heaolu küsimused (sealhulgas hülgejaht). 40. parlamentidevaheline kohtumine toimus 2019. aasta märtsis Strasbourgis. Kohtumisel arutasid Kanada Alamkoja ja Euroopa Parlamendi liikmed poliitilisi arenguid ELis ja Kanadas ning kaubandussuhteid.

ELI JA KANADA MAJANDUSSUHTED

Laiaulatuslik majandus- ja kaubandusleping (CETA) on sündinud viimase aastakümne jooksul ELi ja Kanada kaubandussuhetes toimunud positiivsete muutuste tulemusel.

ELi ja Kanada läbirääkimised CETA üle algasid 2009. aastal ja jõudsid lõpule 2014. aastal. Leping allkirjastati 30. oktoobril 2016 toimunud ELi ja Kanada tippkohtumisel ning parlament andis sellele nõusoleku 15. veebruaril 2017. Nüüd peavad lepingu ratifitseerima liikmesriigid, kes teevad seda vastavalt oma põhiseaduse sätetele. Nende lepingu osade kohaldamine, mis kuuluvad ELi pädevusse, algas 21. septembril 2017.

Tegemist on ELi esimese laiaulatusliku majanduslepinguga kõrgelt arenenud tööstusriigiga. EL ja Kanada on avanud oma turud teineteise kaupadele, teenustele ja investeeringutele, sealhulgas ka avalikele hangetele. Lepingu rakendamise esimesel aastal suurenes ELi eksport Kanadasse kokku 7%, veelgi enam kasvas aga masinate, ravimite ja põllumajandustoodete eksport.

Laiulatuslik majandus- ja kaubandusleping on ühtlasi esimene ELi kahepoolne majandusleping, mis hõlmab spetsiaalset investeerimiskohtu süsteemi investorite ja riikide vahel investeeringute küsimustes tekkivate erimeelsuste lahendamiseks. Investeerimiskohtu süsteem, mis on olemuselt uudne ja mille avalik arutelu paljudes riikides veel jätkub, jääb lepingu ajutisest kohaldamisalast välja. CETAs on selgelt sätestatud ka valitsuste õigus reguleerida üldsuse huvides rahvatervise, ohutuse, keskkonna, kõlbluse ning sotsiaal- ja tarbijakaitsega seotud küsimusi.

USA uued tollimaksud terasele ja alumiiniumile puudutavad nii Kanadat kui ka ELi ning mõlemad on seisukohal, et tollimaksud ei ole majanduslikult põhjendatud ega kooskõlas WTO reeglitega. Sellest lähtudes on EL ja Kanada koos teiste reeglitepõhise kaubanduskorra kaitsjatega tõhustanud dialoogi kaubandusküsimustes.

2018. aastal oli EL USA järel Kanada suuruselt teine kaubanduspartner, kelle arvele langes 7,6% Kanada kaupade koguekspordist ja -impordist. EL eksportis 2018. aastal Kanadasse kaupu 41,4 miljardi euro väärtuses ja importis Kanadast kaupu 31 miljardi euro väärtuses. 2018. aastal oli Kanada ELi rahvusvaheliste kaubanduspartnerite seas 10. kohal. Peamised kaubad, millega kaks partnerit omavahel kauplevad, on masinad, transpordivahendid ja kemikaalid.

ELi ja Kanada kaubavahetus 2016–2018 (miljardit eurot)

Aasta	ELi kaubaimport Kanadast	ELi kaubaeksport Kanadasse	ELi kaubandusbilanss (kaubad)
2016	29,0	35,2	+6,2
2017	31,5	37,7	+6,2
2018	31,0	41,4	+10,4

Allikas: Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraat

Teenustekaubandus on ELi ja Kanada kaubandussuhete tähtis osa. 2017. aastal suurenes ELi teenuste eksport Kanadasse 2014. aastaga võrreldes 21,7 miljardi euronini ning Kanadast imporditud teenuste maht suurenes ELis 13,2 miljardi euronini. Transport, reisimine, kindlustus ja side on mõned näited teenustest, millega ELi ja Kanada vahel aktiivselt kaubeldakse.

ELi ja Kanada teenustekaubandus 2015–2017 (miljardit eurot)

Aasta	ELi teenuste import Kanadast	ELi teenuste eksport teenustekaubanduse Kanadasse	ELi bilanss
2015	12,6	19,4	+6,8
2016	12,1	20,2	+8,1
2017	13,2	21,7	+8,5

Allikas: Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraat

Välismaiste otseinvesteeringute osas on EL investeerinud Kanadasse rohkem kui Kanada ELi. 2017. aastal moodustasid ELi otseinvesteeringud Kanadasse 304,8 miljardit eurot. Kanada investeeris ELi 293,0 miljardi euro väärtuses.

ELi ja Kanada kahepoolsed investeeringud (miljardit eurot)

Aasta	Kanada otseinvesteeringud ELi	ELi otseinvesteeringud Kanadasse	Bilanss
2017	293,0	304,8	+11,8

Allikas: Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraat

Wolfgang Iglér / Tuula Turunen
12/2019

